

Forskningsområden

Thomas Kazen

Med utgångspunkt i avhandlingen *Jesus and Purity Halakhah: Was Jesus Indifferent to Impurity?* (2002) har jag arbetat vidare dels med frågor om den historiske Jesus och samtida judisk lagtolkning, dels med Jesu förhållningssätt till samtida messiasföreställningar, det omtvistade människosynsbegreppet, samt framväxten av tidig kristologi. Resultaten har publicerats i ett antal artiklar i både samlingsvolymerna och internationella tidskrifter. Jag har också intresserat mig för evangelietraditionens framväxt, Paulus eskatologiska grundsyn, samt hermeneutik och homosexualitet – allt inom ramen för ett övergripande intresse för förhållandet mellan texttolkning och vår tids västerländska och vetenskapliga världsbild.

Ett av mina projekt har behandlat förhållandet mellan kropp, emotioner, moraluppfattning och rituella beteenden i tidiga judiska och kristna texter. I detta arbete inkluderas dels fortsatta studier kring judiska föreställningar om orenhet, reningsriter och offer, dels forskning som anknyter till kognitionsvetenskapliga metoder. Jag har intresserat mig för grundläggande emotioner, såsom empati, avsmak, och fruktan, samt den mer komplexa rättviseskänslan. Alla dessa emotioner har betydelse för framväxt och utformning av vissa mänskliga moraliska föreställningar och rituella uttryck. Jag har analyserat texter från Moseböckernas lagsamlingar med hjälp av kognitionsvetenskapliga insikter från evolutionsbiologi, neurovetenskap, primatologi och utvecklingspsykologi. Detta har resulterat i ett antal delstudier, samt boken *Emotions in Biblical Law: A Cognitive Science Approach* (2011). Jag har även gjort analyser av Jesustraditionen utifrån liknande utgångspunkter och i en fortsättning på detta spår intresserar jag mig tillsammans med min kollega Rikard Roitto för frågor om förlåtelse, hämnd och försoning i Nya testamentet och dess omvärld.

I arbetet med sådana frågor är kognitionsvetenskapliga verktyg viktiga. Hösten 2016 beviljades Rikard och jag medel från Vetenskapsrådet för ett projekt om ”Moral repair in Antiquity”. Mellan 2017 och 2021 upptar detta projekt en stor del av vår forskning. Vi undersöker ideal, praktiker och riter som har med ”moral repair” (dvs förlåtelse, försoning, hämnd, kompensation, osv) att göra, och jämför dessa i tidigjudiska, tidigkristna och grekisk-romerska texter. Vi använder oss av en uppsättning perspektiv och metoder hämtade från socialvetenskap och kognitiv religionsvetenskap.

Frågor om den historiske Jesus och hans förhållande till samtida judiska riktningar fortsätter att intressera mig. I detta sammanhang är den judiska lagtolkningens utveckling under Andra templets tid ett väsentligt ämne. Min avhandling *Jesus and Purity Halakhah* kom i nytryck 2010, liksom en ytterligare bok om renhetsföreställningar: *Issues of Impurity in Early Judaism* (2010). Jag har försökt att vidga perspektiven i en bok om motiven och argumenten bakom Jesu konflikter i olika halakiska frågor, *Scripture, Interpretation, or Authority? Motives and Arguments in Jesus' Halakic Conflicts* (2013). En tidigare bild av Jesus i direkt opposition mot judisk lag, antingen av princip eller i praktiken, är inte längre gångbar. Den tillhör idag ett förgånget paradig, föranlett av specifika teologiska positioner som idag förknippas med en antijudisk hållning. Den historiske Jesus måste förstås inom ramen för sitt sociala, politiska och religiösa sammanhang, dvs. det andra templets judendom. Detta betyder emellertid inte att Jesus inte skulle ha haft konflikter med sina samtida beträffande lagarnas tolkning och tillämpning. Våra utökade kunskaper om det andra templets judendom gör att vi idag känner till mer om sådana konfliktområden än vi gjorde tidigare. Problemet är att sortera de argument som användes. Vilka underliggande orsaker till meningsskiljaktigheterna kan vi spåra? Vilka motiv kan anas eller rekonstrueras bakom de olika ståndpunkterna? Vilka av de motiv och

prioriteringar som återfinns i Jesustraditionen bör snarare tillskrivas den framväxande tidigkristna teologin snarare än den historiske Jesus? De senaste åren har förståelsen av utgångspunkter och principer för lagtolkningens utveckling under andra templets tid ökat betydligt, och jag har tillämpat en del av dessa insikter i tolkningen av Jesustraditionen.

Jag har på senare tid arbetat med ytterligare analyser av renhetslagar och renhetsföreställningar i tidig judendom. Dels har jag undersökt i vilken utsträckning utvecklingen av judiska föreställningar påverkats under och efter exilen av persiska (zoroastriska) föreskrifter, och dels har jag tillämpat teorier om "conceptual blending" för att förklara hur föreställningar och regler om orenhet utvidgats med utgångspunkt i emotionell avsmak.

Intresset för judisk lag och lagtolkning har också resulterat i ett antal encyklopediartiklar, dels om lagens roll för Moseböckernas tillkomst och kanonbildningen, dels om lagens roll i Nya testamentets olika skrifter och skriftgrupper, dels om den historiske Jesus förhållningssätt till lagen och lagtolkning (halaka).

Ett annat intresseområde handlar om föreställningar kring människosynsbegreppet i tidiga judiska och kristna texter. Tolkningen av "människosonen", inte minst Jesu användning av uttrycket, är en av den nytestamentliga exegetikens längsta och mest segdragna tvister. I ett antal artiklar har jag föreslagit en vidareutveckling av en "kollektiv" tolkningsmodell som länge legat i skymundan. En sådan tolkning tar hänsyn till att människoson är ett semitiskt uttryck för människa, men också används som symbol för det upprättade riket och dess företrädare i judisk apokalyptisk litteratur. Jesus kan, i likhet med uttryckets användning i Danielsboken, ha syftat på gudsriket och dess representanter, dvs. sig själv tillsammans med sina närmaste anhängare. Uttrycket individualiserades mycket snart, men fungerade under en tid som rollfigur och identifikationsmöjlighet. Mot bakgrund av detta intresseområde försöker jag vidga frågan om apokalyptik och eskatologi i Jesustraditionen genom att undersöka det apokalyptiska språkets betydelse och funktion. Verktygen jag använder mig av är hämtade dels från religionsfilosofiska teorier om förhållandet mellan myt och språk (Cassirer, Langer), dels från kognitiva metaforer, i synnerhet "conceptual blending".

Vid sidan av dessa huvudområden har jag också arbetat med ett mer populärvetenskapligt eller folkbildande projekt, finansierat av Vetenskapsakademien, med rubriken "Orenhet, skam och underordning: om tidig judisk och kristen förståelse av samkönad sexualitet". De tre paradigmen, orenhet, skam och underordning, relateras till den konkreta texttolkningen för att tydliggöra underliggande människosyn. Boken *En hiskeligt hierarkisk historia: Om samkönad sexualitet i bibeln och antiken*, avslutades under 2016 och kommer förhoppningsvis ut under 2017.

För detaljerad information om publikationer, se separat publikationslista.